

E-learning akademicki moda czy konieczność

Wstęp

Chcąc umocnić swoją pozycję wśród szkół wyższych, uczelnie muszą stale komunikować się z otoczeniem społecznym i śledzić dokonujące się w nim zmiany. Nasilająca się konkurencja w rekrutacji studentów, postępujące zmniejszanie udziału środków budżetowych w finansowaniu szkoły wyższej, a także niekorzystne prognozy demograficzne stanowią potencjalne zagrożenia dla działalności wielu uczelni, a tym samym inspirują do nowych wyzwań [Nowaczyk, Lisiecki 2006: 473]. Kluczowe mogą okazać się rozwiązania z zastosowaniem nowoczesnych technologii, zwłaszcza ich wykorzystania w zarządzaniu procesem kształcenia w szkole wyższej. Jak podają eksperci z Ernest & Young [Paliszewicz 2013], technologie informacyjne mogą pomóc w zdobywaniu, analizie i wykorzystywaniu wiedzy w celu podejmowania szybszych, mądrzejszych i lepszych decyzji prowadzących do osiągnięcia przewagi konkurencyjnej.

E-learning wydaje się doskonałą alternatywą do nauki tradycyjnej. Szczególnie tam, gdzie student nie może pozwolić sobie na rezygnację z pracy lub dlatego, że forma e-kształcenia *just-in-time* jest dla niego wygodniejsza lub po prostu tańsza.

Wielu z nas zastanawia się, czy kształcenie zdalne jest tylko chwilową modą, czy może już koniecznością. E-learning jest z pewnością modą dla tych, którzy wybierają nowoczesne formy nauki, idą z duchem czasu, chcą się stale rozwijać i pragną niebanalnych rozwiązań, kursy on-line są w stanie sprostać ich oczekiwaniom [Gryśka 2013].

Definicje e-learningu akademickiego

E-learning (*Electronic learning*), *distance learning*, w języku polskim tłumaczone jako e-edukacja, e-nauczanie, e-kształcenie, nauczanie zdalne [Woźniak 2009: 34], nauczanie na odległość [Bielecki 2000], technologia uczenia wykorzystująca możliwość łączenia się przez Internet, intranety, extranety oraz sieć [Słoman 2000] lub uczenie się przez Internet używając technologii [Mackay, Stockport 2006].

Doprecyzowując definicję kształcenia, e-kształcenia, należałoby zaznaczyć, że mamy do czynienia z e-learningiem wtedy, gdy między nauczającym a uczącym się zachodzi interakcja, w formie komunikacji zwrotnej [Woźniak 2009: 36], chodzi o to, aby e-kształcenie nie było utożsamiane – jak pisze

J. Woźniak [2009: 34] – z „narzędziem do odtwarzania przygotowywanych wcześniej treści”.

Źródłami e-nauki mogą być: Internet, sieć, komputer, Web based learning, wirtualne klasy, samouczki on-line, telewizja satelitarna, telefonia komórkowa, audio i wideo, nośniki CD i DVD oraz inne urządzenia. Proces dydaktyczny odbywa się za pomocą systemów komputerowych, nazywanych platformami do nauczania zdalnego. W Polsce najpopularniejsza jest platforma Moodle, natomiast na świecie SAKAI. Każdy system posiada wiele modułów, które mogą być skonfigurowane w zależności od potrzeb nauczyciela i studenta. Są to narzędzia do komunikacji synchronicznej¹ i asynchronicznej², narzędzia do pracy w grupie i pracy samodzielnej, moduły do przetwarzania i archiwizowania tekstów, testy sprawdzające opanowaną wiedzę. Reasumując, platforma do e-kształcenia to środowisko pracy nauczyciela i studenta umożliwiające dystrybucję i zarządzanie e-kursami (czyli zajęciami) oraz ich użytkownikami (akademy, studenci) [Stanisławska-Mischke 2006].

E-learning akademicki postrzegany jako moda

Wiele uczelni dostrzegło w e-learningu szansę na opanowanie nowo powstającego rynku i zainicjowało szeroko zakrojone działania mające na celu przygotowanie oferty. Dla uczelni szczególnie atrakcyjne wydają się kursy prowadzone w formie mieszanej. Forma mieszana to uzupełnienie tradycyjnej formuły dydaktycznej e-learningiem – wydaje się również doskonałym rozwiązaniem dla szkół średnich – szczególnie dla tych, które stawiają na samodzielność ucznia.

Czy w związku z tym jesteśmy świadkami rewolucji, która zmieni system nauczania? Czy zawód nauczyciela odejdzie do lamusa? A może jesteśmy świadkami przejściowej, animowanej programami UE, mody?³ Z nauki przez Internet korzystają setki, a nawet tysiące ludzi na całym świecie, e-edukacja jest modna. Tradycyjne kursy wydają się być już przestarzałe i banalne, więc wybierane jest e-kształcenie, to co daje Internet – interaktywne zajęcia, indywidualny tok nauczania, naukę bez wychodzenia z domu [Gryśka 2013].

¹ Komunikacja synchroniczna wymaga obecności nauczyciela i ucznia (model jeden do jeden) lub nauczyciela i uczniów (model jeden do wielu) w ściśle wyznaczonym i określonym czasie, dzięki czemu wszystkie osoby są zaangażowane w nauczanie, mają ze sobą bezpośredni kontakt (edukacja w trybie rzeczywistym).

² Komunikacja asynchroniczna ma charakter nauki ściśle indywidualnej, gdyż nie wymaga obecności nauczyciela (choć uczeń jest pod jego opieką), za to od ucznia wymaga dużej samodzielności i samodyscypliny, jako że to on sam określa czas i tempo przyswojenia materiału zawartego w kursie, a dodatkowo ma możliwość samodoształcania i nieograniczonego zgłębiania interesującego go zagadnienia zawartego w kursie, dzięki wyszukiwaniu w sieci, a to wpływa dodatkowo na nabycie kolejnej umiejętności przez ucznia – ogólnego rozeznania w sieciowych zasobach i sposobie ich uporządkowania.

³ *E-learning – moda czy rewolucja?*, Portal – Technologie informacyjne w biznesie i edukacji, techne.com.pl, 08.05.2013

E-learning akademicki – konieczność

Zainteresowanie e-learningiem w szkolnictwie wyższym rośnie, wpływ ma obecna sytuacja gospodarcza, konkurencja na rynku edukacyjnym, niż demograficzny, bezrobocie. E-kształcenie daje możliwości pozyskania studentów z zagranicy, niepełnosprawnych, tych, którzy nie mogą zrezygnować z pracy zawodowej, a chcą lub powinni się dokształcać, rodzice zajmujący się dziećmi, osoby w wieku średnim chcący uzupełnić wykształcenie wyższe lub zdobyć nowy zawód. Potencjalnych przyszłych kandydatów jest wielu. Zastanawia fakt, dlaczego jeszcze niektóre uczelnie czekają z wprowadzeniem choćby kształcenia mieszanego (*blended learning*)⁴.

Tabela 1

Rozwój e-learningu w przyszłości

Atrakcyjność e-learningu jako formy kształcenia N = 250		
Odpowiedź na pytanie: <i>E-learning, jako forma kształcenia, będzie się rozwijał w przyszłości?</i>		
Lp.	Możliwe odpowiedzi	Udział procentowy odpowiedzi
1.	Tak	76,8%
2.	Nie wiem	18,0%
3.	Nie	5,2%

Tabela 2

Studiowanie przez Internet w przyszłości

Atrakcyjność e-learningu jako formy kształcenia N = 250		
Odpowiedź na pytanie: <i>Czy zamierzacie Państwo w przyszłości studiować przez Internet?</i>		
Lp.	Możliwe odpowiedzi	Udział procentowy odpowiedzi
1.	Tak	51,2%
2.	Nie wiem	32,0%
3.	Nie	16,8%

Na podstawie badań internetowych [Sołtysiak 2011: 378–381] dotyczących atrakcyjności e-kształcenia, na pytanie: *E-learning, jako forma kształcenia, będzie się rozwijał w przyszłości?*, ponad trzy czwarte respondentów odpowiedziało twierdząco (tabela 1), natomiast odpowiadając na pytanie: *Czy zamierzacie Państwo w przyszłości studiować przez Internet?*, tylko połowa

⁴ *Blended learning* (nauczanie mieszane) – ta forma *distance learning* polega na łączeniu elementów tradycyjnego nauczania z elementami uczenia na odległość, jest obecnie popularną formą wspomagającą nauczanie tradycyjne; włączanie w proces nauczania e-learningu pozwala urozmaicić zajęcia, szkolenia i kursy prowadzone w trybie stacjonarnym, kojarzonym z tradycyjnymi zajęciami w sali wykładowej.

(tabela 2) była skłonna uczestniczyć w tej formie kształcenia. Przypuszczalnie jest to spowodowane wielością czynników, ale najważniejsze z nich to: wątpliwości uczestników co do jakości zajęć prowadzonych on-line, obawy uczestników szkoleń przed odmienną formą procesu kształcenia, z którą wcześniej się nie zetknęli, czy wątpliwości pracodawców co do umiejętności osób nabywających wiedzę w systemie edukacji e-learningowej (tabela 3).

Tabela 3

Bariery kształcenia e-learningowego w Polsce

Atrakcyjność e-learningu jako formy kształcenia N = 190 Odpowiedź na pytanie: <i>Co utrudnia rozwój e-learningu w Polsce?</i>		
Lp.	Możliwe odpowiedzi	Udział procentowy odpowiedzi
1.	Wątpliwości uczestników co do jakości zajęć prowadzonych on-line	20,4%
2.	Obawy uczestników szkoleń i studentów przed odmienną formą procesu kształcenia	17,6%
3.	Wątpliwości pracodawców co do umiejętności osób nabywających wiedzę w systemie edukacji e-learningowej	17,2%
4.	Wciąż stosunkowo mały dostęp do multimediiów i Internetu wśród potencjalnych uczestników	8,4%
5.	Wysokie koszty zakupu oprogramowania i przygotowania platformy e-learningowej przez firmy	6,8%
6.	Obowiązujące przepisy prawa w tym zakresie	4,8%
7.	Inne (jakie?)	0,8% 1. Brak ludzi umiejących przygotować taki kurs w sposób profesjonalny (50,0%) 2. Wpływ osób trzecich, np. rodziców w dostępie do komputera i Internetu (50,0%)

Do dokonania przemian w szkolnictwie wyższym zmusza współczesne środowisko, w którym wychowuje się młodsza część społeczeństwa. W obecnych czasach niemal 100% studentów używa poczty elektronicznej i tyle samo korzysta z Internetu [Meger 2007: 150]. Większość z nich potrafi edytować i przetwarzać tekst, połowa używa arkuszy kalkulacyjnych i programów do obróbki plików graficznych. Z drugiej strony badania (źródła z firm niemieckich) pokazują, że około połowa zatrudnionych miała już kontakt z e-learningiem, a około 40%

słyszało o nim. Wiedza ta stanowi doskonałą bazę do wprowadzenia nowych technologii kształcenia, w tym e-learningu do szkół wyższych.

Podsumowanie

Wielu z nas zastanawia się, czy e-learning jest dla mnie? Czy stanowi konieczność, czy jest jedynie modną i może dyskusyjną formą zdobywania wiedzy na odległość. E-learning jest szansą na najszybszą i najłatwiejszą drogę do samorozwoju. W czasach, w których żyjemy, nauka towarzyszyć nam będzie przez całe życie, jest więc koniecznością, jeśli chcemy spełniać się w wyznaczonych rolach i osiągać zamierzone cele [Gryśka 2013].

W dzisiejszych czasach nowe technologie są wyzwaniem dla nauczycieli. Chodzi o to, aby korzystać z tych narzędzi w taki sposób, aby student z pomocą tutora (nauczyciela) mógł tworzyć nowe treści. Technologie informacyjne wymuszają na uczącym się samodzielności, a rolą nauczającego jest stworzenie sytuacji zainteresowania, pokazania narzędzi pracy i metod informatycznych, np.: zaproponowania środowiska pracy na platformie Moodle⁵ w celu wykonania zadania czy projektu [Sołtysiak 2012: 162].

E-learning może być istotnym źródłem budowania przewagi konkurencyjnej, jednak nie może on rozwijać się samodzielnie, bez powiązania z innymi czynnościami na uczelni. Sama doskonałość operacyjna e-learningu, zaawansowane narzędzia i rozwiązania informatyczne nie zagwarantują trwałej pozycji konkurencyjnej szkoły wyższej. Może się to stać dopiero wówczas, gdy po świadomym pozycjonowaniu strategicznym uczelnia zacznie budować zestaw wzajemnie powiązanych czynności oferujących przyszłemu studentowi niepowtarzalne korzyści: wiedzę aktualną, dostępną i atrakcyjną [Sołtysiak 2011: 375]. Jedno jest pewne, e-learning jest tak samo modny jak sprawny i skuteczny.

Literatura

- Bielecki W. (2000), *Założenia dla systemów e-learningu* [w:] *Zarządzanie wiedzą w przedsiębiorstwie*, red. B. Wawrzyniak, Warszawa.
- Gryśka N. (2013), *E-learning – moda czy konieczność*, <http://wlasnyrozwoj.blogspot.com/2012/10/e-learning.html>
- Mackay S., Stockport G.J. (2006), *Blended learning, classroom and e-learning*, „The Business Review”, Vol. 5, No. 1.

⁵ Moodle, czyli Open Source Course Management System (CMS), znany również jako Learning Management System (LMS) oraz Virtual Learning Environment (VLE). Stał się bardzo popularny wśród nauczycieli na całym świecie jako narzędzie do tworzenia dynamicznych stron internetowych dla swoich studentów. Aby pracować, musi być zainstalowany gdzieś na serwerze, albo na jednym z własnych komputerów lub w internetowej firmie hostingowej. Wiele instytucji używa jej jako platformy do prowadzenia pełnych kursów on-line, a inne do kursów mieszanych, czyli tradycyjnego nauczania i elektronicznego (tzw. blended learning). Posiada wiele modułów, jak: fora, bazy danych, czaty, testy (<http://moodle.org/about/>).

- Meger Z. (2007), *Kooperacja uczelni w zakresie e-learningu – szansa czy konieczność* [w:] e-edukacja.net, red. M. Dąbrowski, M. Zając, Warszawa, cyt. za: Tavangarian D., Nöling K. (2005), *Auf zu neuen Ufern! E-Learning heute und morgen*, Waxmann, Münster/Nowy Jork/Monachium/Berlin.
- Nowaczyk G., Lisiecki P., red. (2006), *Marketingowe zarządzanie szkołą wyższą*, Poznań.
- Paliszkievicz J. (2013), *Zaufanie a zarządzanie wiedzą – przegląd literatury*, za: Ernest & Young, *A knowledge Based Business Glossary*, www.ey.com
- Sołtysiak W. (2011), *Bariery w podejmowaniu studiów telematycznych* [w:] *Podstawy edukacji. Konteksty dydaktyczne*, t. 4, red. B. Gofron, A. Gofron, Kraków, cyt. za: Gregorczyk S. (2010), *E-learning a przewaga konkurencyjna szkoły wyższej*, „E-mentor”, nr 5(37), <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/37/id/787>, 04.03.2009
- Sołtysiak W. (2012), *Qualia komunikatów medialnych* [w:] *Podstawy edukacji. Propozycje metodologiczne*, red. A. Gofron, A. Kozerska, Kraków.
- Slovan M. (2000), *The e-learning revolution*, London.
- Stanisławska-Mischke A. (2006), *Czy i jaki e-learning akademicki*. Materiały przygotowane na E-warsztaty Akademii Ekonomicznej.
- Woźniak J. (2009), *E-learning w biznesie i edukacji*, Warszawa.
- E-learning – moda czy rewolucja?*, Portal – Technologie informacyjne w biznesie i edukacji, techne.com.pl, 08.05.2013

Streszczenie

We współczesnym świecie obserwuje się potrzebę szybkiego i efektywnego organizowania nauki. W związku z tym wzrasta zainteresowanie e-learningiem na różnych poziomach edukacji, a zwłaszcza w szkolnictwie wyższym, wpływ ma obecna sytuacja gospodarcza, konkurencja na rynku edukacyjnym, niż demograficzny oraz pogłębiające się bezrobocie. E-kształcenie daje możliwości pozyskania studentów z zagranicy, niepełnosprawnych, tych, którzy nie mogą zrezygnować z pracy zawodowej, a chcą lub powinni się doksztalać. Takim sposobem zdobywania wiedzy zainteresowane są różne osoby chcące uzupełnić wykształcenie wyższe lub zdobyć nowy zawód.

Kluczowe słowa: edukacja, e-learning, postęp, nowoczesne technologie kształcenia.

Academic E-learning – fashion or necessity

Abstract

In the contemporary world one may observe the need to organize the learning process in a fast and effective way. As a result, the interest of e-learning is increasing on all levels of education, and especially in the higher education. This results from a current economic situation, competition on the market of educa-

tion, the adverse population trend and increasing unemployment. E-learning gives the possibility to gain students from abroad, the disabled ones, these who cannot give up their professional life but they want or should educate. This way of obtaining knowledge is interesting for people who want to complete their education or who want to get a new profession.

Key words: education, E-learning, progress, modern educational technologies.